

forløb i dansk

Skriftlig eksamen i dansk

– stx og hf

GYLDENDAL

Maja Bødtcher-Hansen og Susan Mose

Den reflekterende artikel (kun stx)

Når du skriver en reflekterende artikel, skal du undersøge og reflektere over et danskfagligt emne eller spørgsmål. At reflektere vil sige at tænke, overveje og undre sig, og målet med artiklen er dels at formidle denne refleksion, dels at få læseren til at reflektere sammen med dig. Du skal gennem din artikel vise, at du både kan formulere abstrakte overvejelser over emnet og præsentere og inddrage konkrete eksempler, som du kobler til dine abstrakte overvejelser. De konkrete eksempler vil du blive bedt om at hente fra det tilknyttede tekstmateriale (mundtligt, skriftligt eller multimodalt), men derudover kan eksemplerne også være egne iagttagelser, erfaringer og oplevelser, noget du har læst eller set i undervisningen, i avisen, på nettet, i fjernsynet el.lign., som du inddrager.

Du vil ofte blive bedt om at gå i dybden med en del af det udleverede materiale. Det betyder ikke, at du skal foretage en fuldstændig analyse af materialet, men at du skal kunne uddrage en eller flere vigtige analytiske pointer, som du kan koble til dine abstrakte overvejelser om emnet og anvende som eksempler.

Kendetegnende for den gode reflekterende artikel er, at den er drevet af en personlig stemme, som er opmærksom på at få læseren til at tænke med. Man vil derfor sige, at den reflekterende artikel er dialogisk, og at refleksionerne åbner emnet og viser, hvordan du gennem din tanke- og skriveproces bliver gradvist klogere på dit emne sammen med læseren.

(Kilde: Undervisningsministeriets vejledende opgavesæt 2018)

Genretræk

At reflektere vil sige at undersøge, og i den reflekterende artikel er det altid et danskfagligt emne, du skal reflektere over. Du skal med andre ord bruge din danskfaglige viden til at undersøge, åbne og udfolde opgaveformuleringens emne – med udgangspunkt i en eller flere tekster – og i en form, der lægger op til, at din læser reflekterer sammen med dig. Du skal have teksterne på banen, men du skal især selv på banen – med eksempler og overvejelser, som du henter fra din egen viden og erfaring.

At emnet for en reflekterende artikel altid er danskfagligt betyder, at indholdet kredser om et eller flere af de tre perspektiver i danskfaget: Litteratur, sprog eller medier. Det sikrer, at du som elev har relevant viden og dermed en mulighed for at have noget på hjerte i forhold til emnet. Når du har læst opgaveformuleringen og den eller de tekster, der knytter sig dertil, kan du altså med fordel også dykke ned i din undervisningsbeskrivelse og finde inspiration til emnet.

Den reflekterende artikel er den mest åbne af de tre stx-genrer, og den kan besvares flot og fyldestgørende på mange forskellige måder. Det betyder, at der ikke kan opstilles præcise skabeloner for opbygningen, men nærmere udpeges vigtige træk ved genren. Det er en friere genre, der lægger mere op til, at du bruger dig selv, dit sprog, dine egne personlige og faglige refleksioner og erfaringer til at besvare opgaven. Artiklen må *aldrig* skrives som fiktion (fx en novelle). Det er dig, der er afsender – ikke en fiktiv person eller en fortæller.

Man kan ikke udfolde et emne ved kun at skrive ud fra én vinkel eller ét synspunkt. Hvis du som afsender blot fremstiller et enkelt syn på sagen, vil din tekst nærmere være et manifest eller et debatindlæg som forsvar for en enkelt holdning.

Den reflekterende artikels mål er et andet, nemlig undersøgelsen. Du skal vise, at du kan præsentere og udfolde flere relevante syn på sagen. Det er derfor naturligt at undre sig og stille spørgsmål. Det er dog en god hovedregel, at du kun stiller spørgsmål, der faktisk udfoldes, undersøges eller besvares.

Når du ser på emnet fra flere vinkler, kan du med fordel veksle mellem det konkrete og det abstrakte. Dermed sikrer du, at dine overvejelser ikke bliver flyvske og løse – eller omvendt opremsninger af konkrete forhold. Det konkrete spor bruger eksempler og personlige erfaringer, mens det abstrakte spor inddrager generelle overvejelser og almene erfaringer.

Typiske skrivehandlinger: Undersøge, overveje, give konkrete eksempler, reflektere, metareflektere, filosofere.

Delvist beslægtede genrer: Essays, new journalism, blogs, litterære dagbøger, filosofiske skrifter.

(Kilde: Undervisningsministeriets vejledende opgavesæt 2018)

Den reflekterende artikels opbygning

En opgaveformulering til en reflekterende artikel er generelt formuleret således:

Opgaveformulering

Skriv en reflekterende artikel, hvor du undersøger xx (overordnet emne, danskfagligt). I din artikel skal du inddrage xx (tekst 1a) og enten xx (tekst 1b) eller xx (1c). I din undersøgelse skal du særligt fokusere på:

- At reflektere over xx.
- Inddrag yy.
- At skrive dialogisk og reflekterende med en personlig stemme, der forholder sig til både emnet og til din egen tanke- og skriveprocess.

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum).

Indledningen

Indledningen til en reflekterende artikel bør afspejle, at du selv har sammensat en undersøgende tekst om det givne emne. Du skal starte med en åbning, der inviterer læseren med indenfor i de hovedspor, du ser i emnet. Det skal fremgå tydeligt, at du er afsenderen, og at artiklen er udtænkt, sammensat og disponeret af dig. Det betyder også, at der er rigtig mange måder at indlede en reflekterende artikel på. Det kan give god mening at skrive indledningen efter arbejdet med et emne-mindmap. Se afsnittet om den reflekterende artikels hovedafsnit side 49.

Her ses et eksempel på en opgaveformulering til den reflekterende artikel fra opgavesæt 2 side 106:

Kampagners muligheder og begrænsninger

Skriv en reflekterende artikel, hvor du undersøger kampagners muligheder og begrænsninger. I din artikel skal du inddrage "Skræmmekampagner virker ikke på unge rygere: Vi føler os udødelige" (tekst 5a) samt inddrage en eller flere af følgende tekster: "Holder stilen, hvis du smadrer hovedet?" (tekst 5b) og "Jeg hedder Emil og jeg har et alkoholproblem" (tekst 5c). I din undersøgelse skal du særligt fokusere på:

- At reflektere over kampagners muligheder og begrænsninger. Inddrag et eller flere synspunkter fra "Skræmmekampagner virker ikke på unge rygere: Vi føler os udødelige" (tekst 5a).
- At inddrage et eller flere eksempler, herunder eksempler fra "Holder stilen, hvis du smadrer hovedet?" (tekst 5b) og/eller "Jeg hedder Emil og jeg har et alkoholproblem" (tekst 5c), som eksempel på kampagners muligheder og begrænsninger.

- At skrive dialogisk og reflekterende med en personlig stemme, der forholder sig til både emnet og til din egen tanke- og skriveproces.

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider à 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum).

Som inspiration er her et par eksempler på indledninger til opgaven:

Fokus på kampagner som genre

Kampagner har til formål at skabe opmærksomhed om et emne eller en problemstilling og ofte med henblik på at ændre adfærd. Afsenderen kan være en kommerciel virksomhed, men lige så ofte er afsenderen vores samfund – i form af eksempelvis Sundhedsstyrelsen eller Forbrugerrådet. Når det offentlige er afsender, er budskabet i kampagnen ofte indlysende rigtigt (drik ikke for meget, brug solcreme, kør med cykelhjelme). Denne form for kampagner kan ses som løftede pegefingre til befolkningen: I skal agere på en helt bestemt måde! Men er det foreneligt med selvbestemmelse og demokrati, at borgere pådømmes at stoppe med en adfærd, som ikke er ulovlig? Er det med andre ord en samfundsopgave at opdrage på os for at skabe det gode liv, eller er det et indgreb i den personlige frihed?

En personlig erfaring i relation til emnet

Kør bil, når du kører bil. Sådan lyder sloganet i en kampagne fra Sikker Trafik. Budskabet er så indlysende, og det er stort set umuligt at opdrive mennesker, der finder det forkert. Alligevel må langt de fleste indrømme, at de med jævne mellemrum ikke lever op til budskabet. Jeg hører selv til gruppen af "langt de fleste". Jeg må med skam indrømme, at det stadig sker, at jeg svarer på en sms, mens jeg kører, eller at jeg lige tager telefonen og giver en kort besked. Jeg VED godt, at det ikke er i orden, men jeg får overbevist mig selv om, at der ikke sker noget for mig – for jeg har jo styr på det. Det er ikke kun disse konkrete kampagner, der har et indlysende rigtigt budskab uden af den grund at flytte så megen adfærd, som den fortjener. Hvorfor kommer nogle kampagner aldrig til helt at ændre folks adfærd, mens andre faktisk får en effekt? Og ikke mindst: Hvad skal der til for at få en kampagne til at virke?

At inddrage en eller flere tekster

Det er et fast element i alle opgaveformuleringer til reflekterende artikler, at en eller flere tekster skal inddrages. Materialet vil altid omhandle dit emne og præsenterer

ofte flere perspektiver eller eksempler på sagen. Det er vigtigt, at du tydeligt præsenterer teksten og inddrager et eller flere perspektiver eller eksempler fra den i en relevant sammenhæng. Du skal aldrig gennemgå hele teksten slavisk, men omvendt er det ikke tilstrækkeligt at citere indirekte. Det skal tydeligt fremgå (med navn, titel osv.), når teksten bruges. Det er ikke et must, at teksten præsenteres allerede i indledningen.

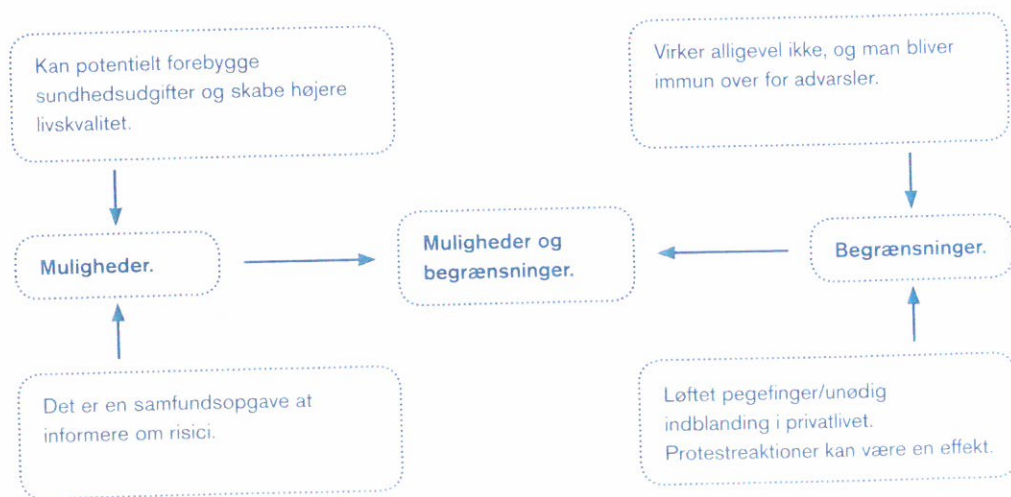
Her er et eksempel på inddragelse af teksten "Skræmmekampagner virker ikke på unge rygere: Vi føler os udødelige":

I Tine Kirkensgaard Hansens artikel "Skræmmekampagner virker ikke på unge rygere: Vi føler os udødelige", bragt i Politiken d. 4/3 2017, ser vi et konkret eksempel på, hvordan kampagner mod rygning ikke virker på den unge målgruppe. Vi møder seks studerende fra RUC til en snak om unges rygevaner. Det er tydeligt, at rygning for de unge er tæt knyttet til fællesskabet. De begynder pga. sociale relationer, og de fastholder rygningen, fordi de ellers går glip af noget socialt. De, som er stoppet igen, refererer primært til, at det var dyrt at ryge. Kampagnerne virker ikke på dem. Kenneth Jensen konstaterer følgende: "Selv om jeg kigger på billederne på cigaretpakkerne, kan jeg ikke forholde mig til det", siger han. Oscar Hannibal Højsteen er enig, og han tilføjer: "Jeg føler mig udødelig".

Når du inddrager teksten på denne måde fremgår det, at den indgår som et element i din artikel, men du refererer ikke hele indholdet, og du analyserer ikke, hvordan teksten fremstilles. Hvor meget af teksten der skal indgå, og hvor den skal indgå, afhænger af, hvordan du bygger din tekst op og skaber en rød tråd. Det centrale er altså, at du faktisk og tydeligt inddrager den, men at den samtidig ikke er styrende for hele din fremstilling.

Hovedafsnittet i den reflekterende artikel

I forarbejdet til din artikel er det oplagt at lave et mindmap eller en liste over de vinkler, der kan lægges på emnet. Brug opgavens ordlyd som centrum for dit mindmap. I kampagneeksemplet er det muligheder og begrænsninger i relation til kampagner, der skal undersøges. Et mindmap kan se således ud:

Når du har åbnet emnet for dig selv med et mindmap eller en liste over vinkler og idéer, skal du *prioritere* og *disponere*. Disponeringen er afgørende for kvaliteten af den reflekterende artikel. Hvis du bare skriver løs, vil læseren ikke få oplevelsen af en sammenhængende tekst bagefter. Du kan bruge følgende spørgsmål som udgangspunkt for dit dispositionsarbejde:

- Hvilke (fx 3-5) vinkler er bedst og mest spændende?
- Hvilken rækkefølge skal de komme i, så jeg kan danne en rød tråd med progression og sammenhæng i artiklen?
- Hvor og hvordan skal tekstmaterialet fra opgaven inddrages og præsenteres?
- Hvordan kan jeg lave både abstrakte og konkrete afsnit?

Når du har skrevet din disposition, skal du efterfølgende udfolde hvert afsnit til en sammenhængende tekst, og på den måde får du styret skriveprocessen fra starten.

Afrunding på den reflekterende artikel

Artiklens afrunding kan have lige så mange former som indledningen. Det vigtige er, at du får koblet til indledningen, så det faktisk opleves som en afrunding, og ikke blot som endnu et hovedafsnit. Dermed dannes en ramme omkring din tekst, der giver læseren en fornemmelse af, at du har formidlet stoffet. En reflekterende artikel munder sjældent ud i en direkte meningstilkendegivelse, men præsenterer oftere de centrale linjer i emnet og giver måske et bud på, hvordan det vil udvikle sig fremover.

Et eksempel på en afrunding af opgaven om kampagner ser således ud:

Selvom effekten af kampagner måske ikke er markant og synlig med det samme, kan langtidseffekterne godt være effektive, fordi kampagnerne er med til over tid at ændre synet på et emne. Det er i dag vanskeligt at forestille sig, at det ikke er mere end få årtier siden, at langt de fleste rygere røg både indendørs og i bilen. Det er stille og roligt blevet dårlig stil at gøre. Vi kan håbe, at det samme bliver tilfældet med vores brug af mobiltelefoner – så jeg og andre eksempelvis udelukkende kører bil, når vi kører bil ...

At skrive dialogisk og reflekterende med en personlig stemme

Det fremgår i opgaveformuleringerne for den reflekterende artikel, du som elev skal skrive "*dialogisk og reflekterende med en personlig stemme, der forholder sig til både emnet og til din egen tanke- og skriveproces*". Det kan godt virke vanskeligt at skulle forholde sig til sin egen tanke- og skriveproces samtidig med, at man er dialogisk og reflekterende. I praksis ligger det ofte i naturlig forlængelse af det undersøgende fokus, der bærer præg af, at man afsøger og overvejer i stedet for at påstå og bevise.

Her ses typiske eksempler på formuleringer, der understøtter det dialogiske og reflekterede – og har fokus på egen tanke- og skriveproces:

- *Det bliver klart for mig, at jeg nok inderst inde har den samme ubevidste oplevelse af mig selv som udødelig, som vi hører om i artiklen.*
- *Ét er at konstatere, at kampagner ikke virker efter hensigten, men er det tilstrækkeligt til helt at droppe dem?*
- *Er virale kampagner mon mere effektive, fordi de udsendes på digitale medier, hvor unge mennesker i stor stil færdes?*
- *Det kan virke som om, jeg modsiger mig selv, når jeg på den ene side konstaterer, at kampagnerne ikke virker på mig selv, men på den anden side taler for, at de stadig skal laves ...*

Skema over den reflekterende artikels opbygning

Den reflekterende artikel kan opbygges på mange måder, og skemaet her er således mere en huskeliste til overvejelse end en egentlig skabelon. Antallet af underafsnit afhænger fx helt af dine valg og idéer, ligesom rækkefølge og indhold er sammensat af dig.

Afsnit	Indhold	Omfang 3-4 sider (à 2400 anslag)
Indledning	Undrende, undersøgende åbning og motivation af emnet.	1/4-1/2 side
Hovedafsnit Huskeliste	Fx 3-5 forskellige vinkler på emnet: — Teksten/klippet fra opgaven er præsenteret og anvendt et relevant sted i artiklen. Det fremgår tydeligt hvor. — Artiklen indeholder både konkrete/eksemplificerende og abstrakte/reflekterende sekvenser. — Alle afsnit er relevante i forhold til opgavens rammer (tjek, om du faktisk skriver om netop det emne, der er angivet). — Der er sammenhæng og gode overgange mellem de enkelte hovedafsnit. — De spørgsmål, du selv stiller, behandles eller reflekteres der over i artiklen. — Eksemplerne er varierede. — Der inddrages danskfaglig viden. — Fik du besvaret hele opgaveformuleringen?	2-3 sider
Afrunding	Afrunding, der danner ramme om artiklen og eventuelt kobler til indledningen.	1/4-1/2 side